

Slutrapport

# Hur synliggör vi barnen i etableringen?

Projekt om barns hälsa och utveckling i etableringen





**Förord**

Denna rapport är resultatet av ett projekt som under sex månader undersökt hur kommunerna Sollentuna, Upplands Väsby, Upplands Bro och Norrtälje tillsammans med lokala Arbetsförmedlingskontor kan synliggöra barnen vars föräldrar omfattas av etableringsreformen.

Ett stort tack till alla som bidragit till genomförandet av denna rapport.

*Fuad Ganibegovic*

*November 2015*

## Innehåll

Sammanfattning .....	5
Bakgrund .....	6
<b>Kartläggning</b> .....	7
Metod .....	7
<b>Sollentuna kommun</b> .....	7
Enheten för ekonomiskt bistånd och integration .....	8
Centrum för Integration och Flerspråkighet .....	8
Kontaktcenter .....	8
<b>Upplands Väsby kommun</b> .....	9
Introduktion Nyanlända.....	9
Kuratorer .....	9
Introduktionsstödjare.....	10
Väsby Direkt.....	10
<b>Upplands Bro kommun</b> .....	11
Ekonomiskt bistånd - Integrationsteam .....	11
Kundcenter .....	11
<b>Norrtälje kommun</b> .....	12
Arbetsmarknad och integration .....	12
Kontaktcenter .....	12
<b>Arbetsförmedlingen</b> .....	13
<b>Utvecklingsområden</b> .....	14
Samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen – LÖKEN.....	14
Socialt stöd .....	14
Samverkan inom kommunen.....	15
Skola och förskola.....	15
Skolverkets krav på kartläggning 2016.....	17
Kommunikation.....	17
Förebyggande arbete .....	17
Föräldrautbildning.....	18
Nätverk .....	18
Integrationsstrategi .....	19
Familjeåterförening .....	20
Omvärldsbevakning.....	20
<b>Sammanfattning av kartläggningen</b> .....	21
<b>Hur synliggör vi barnen i etableringen?</b> .....	23
Källförteckning.....	24

## **Sammanfattning**

Denna slutrapport är resultatet av ett projekt om barns hälsa och utveckling i etableringen som omfattar kommunerna Sollentuna, Norrtälje, Upplands Bro och Upplands Väsby samt Arbetsförmedlingen.

Syftet med detta projekt är undersöka vilka utvecklingsområden som finns för att bättre stötta nyanlända barn och deras föräldrar i etableringen, och utifrån detta föreslå förbättringsåtgärder. Detta grundar sig på en kartläggning av de fyra kommunernas och Arbetsförmedlingens arbete med barnen i etableringen. Metoden som använts under kartläggningen är intervjuer med relevanta tjänstepersoner som kompletterats med dokument och information från kommunerna och Arbetsförmedlingen.

I slutet av rapporten besvarar författaren frågan ”Hur synliggör vi barnen i etableringen?” genom att utifrån kartläggningen föreslå utvecklingsområden och förbättringsåtgärder som kommunerna och Arbetsförmedlingen kan arbeta vidare med.

## Bakgrund

Etableringsreformen infördes den 1 december 2010 och innebar att Arbetsförmedlingen övertog det samordnande ansvaret för nyanlända från kommunerna. Syftet var att påskynda och underlätta nyanländas etablering i arbetslivet. Införandet av etableringsreformen förändrade de tidigare verksamheterna i kommunerna som hade arbetat med nyanlända familjer. Kommunerna runt om i landet har valt att göra enheterna för flyktingmottagningen mindre eller i vissa fall lagt ned dem. Familjerna och barnen som omfattas av etableringen har fått permanent uppehållstillstånd i Sverige och startar sina nya liv i kommunerna runt om i landet. Studier visar att ensamkommande barn och ungdomar som kommer till Sverige utan vårdnadshavare klarar integrationen i det svenska samhället bättre än de barn som kommer med sina föräldrar.<sup>1</sup> Ensamkommande barn har en egen socialsekreterare som regelbundet träffar barnet och följer upp boendeplaceringen. Barn i familj ingår i ett hushåll där den vuxna är inskriven och aktuell på Arbetsförmedlingen och det finns ingen myndighet som systematiskt träffar barnen.

Bakgrunden till detta projekt som denna rapport behandlar är att det på socialtjänsten funnits en oro för barn i etableringen sedan införandet av etableringsreformen. När Arbetsförmedlingen tog över det samordnade ansvaret hamnade fokus på de vuxnas etablering och socialtjänsten träffade inte längre alla nyanlända familjer. Då det uppstod en otydlighet kring det sociala stödet samtidigt som det fanns en oro att barnen inte uppmärksammades ansökte Sollentuna kommun om att starta ett projekt för att kartlägga hur barnen i etableringen kan synliggöras. Denna ansökan ledde till att projektmedel beviljades och att fyra kommuner skulle delta i förstudien.

Denna slutrapport är resultatet av projektet som är finanserat av Länsstyrelsen enligt § 37-medel och projektägarna är kommunerna Sollentuna, Upplands Väsby, Upplands Bro och Norrtälje. Projektets syfte är att kartlägga de fyra kommunernas och Arbetsförmedlingens arbete med barnen i etableringen och se på vilket sätt barnen och deras behov kan bli synliggjorda. Vidare är målet att föreslå förbättringsåtgärder och utvecklingsområden för att på så sätt uppmärksamma barnens situation för att vid behov kunna stödja dem och deras föräldrar.

---

<sup>1</sup> Celikaksoy och Wedensjö, De ensamkommande flyktingbarnen och den svenska arbetsmarknaden, 2015.

### **Etableringslagen**

Sedan december 2010 finns det en lag som ska påskynda nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Varje nyanländ ska utifrån sina förutsättningar under två år få professionellt stöd att så snabbt som möjligt lära sig svenska, komma i arbete och klara sin egen försörjning. Den nya etableringslagen innebar förändrade eller nya ansvarsområden för många parter: Arbetsförmedlingen, kommunerna, Länsstyrelserna, Försäkringskassan, Migrationsverket med flera.

Etableringslagen vänder sig till vuxna nyanlända i åldrarna 20–64 år som fått uppehållstillstånd som flyktingar, av flyktingliknande skäl, som kvotflyktingar eller som anhöriga till dessa personer. Även ensamkommande barn 18–19 år omfattas av lagen. Alla som omfattas av etableringslagen har rätt att få statlig etableringsersättning vid aktivt deltagande i etableringsinsatser. När nyanlända får uppehållstillstånd genomför Arbetsförmedlingen ett etableringssamtal med dem. Under detta samtal klargörs vilken yrkes- och utbildningsbakgrund, vilka intressen och ambitioner samt vilka behov av stöd som den nyanlända har. Personen får också anmäla eventuellt behov av hjälp med bosättning. Samtalet resulterar så småningom i en etableringsplan som följer personen under hela etableringstiden.

**Källa: Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare; Arbetsförmedlingen**

## **Kartläggning**

Detta kapitel innehåller en kartläggning av kommunerna Sollentuna, Upplands Väsby, Upplands Bro och Norrtälje. Kommunerna skiljer sig vad gäller befolkningens mängd, den geografiska ytan samt i antalet mottagna nyanlända. Det finns därmed olikheter i hur kommunerna är organiserade. Kartläggningen gjordes under sommaren och hösten 2015 och visar den aktuella situationen i kommunerna under den perioden.

Projektets kartläggning visar att enheterna som arbetar med mottagandet av nyanlända har förändrats på olika sätt efter etableringsreformen kom till. De fyra kommunernas enheter som arbetar med nyanlända inom etableringen har blivit mindre i storlek sedan etableringsreformen infördes och samtliga fyra enheterna är organiserade på olika sätt.

### **Metod**

Informationen som ligger till grund för rapporten är främst baserad på intervjuer med personal på Arbetsförmedlingen, socialtjänsten, förskolor och skolor och andra kommunala verksamheter som är i kontakt med nyanlända barnfamiljer. Intervjupersonerna har bestått av chefer, samordnare/gruppleddare, handläggare, rektorer, lärare, pedagoger och personal på kommunernas kontaktcenter. Vidare har personer intervjuats på Transkulturellt Centrum och Barn och Ungdomspsykiatri (BUP). Arbetsförmedlingens och Kommunernas hemsidor har också använts som källor i kartläggningen.

För att kunna jämföra och finna förbättringsåtgärder som redan implementerats i andra kommuner gjordes sökningar på internet och ledde till en kontakt och intervjuer med ansvariga i verksamheter i Växjö kommun och Umeå kommun.

### **Sollentuna kommun**

De enheter inom Sollentuna kommun som arbetar med att stötta nyanlända barnfamiljer är kommunens enhet för ekonomiskt bistånd och integration, Centrum för integration och flerspråkighet (CIFS) samt kommunens Kontaktcenter. Nedan följer en beskrivning av dessa verksamheter utifrån kartläggningen.

### **Enheten för ekonomiskt bistånd och integration**

Enheten för ekonomiskt bistånd och integration i Sollentuna kommun har en egen arbetsgrupp, bestående av samordnare och socialsekreterare, som arbetar med nyanlända vuxna och familjer. Utöver deras ordinarie arbetsuppgifter uppstår det ofta situationer där de får stötta nyanlända med sociala frågor, så som kontakten med andra myndigheter, hjälp med inskrivning till förskola och skola, vägledning till fritidsaktiviteter och andra liknande behov.

Enheten samordnar och planerar Hälsokommunikation som sker i enhetens lokaler via Transkulturellt centrum. Innan etableringsreformen utvecklade enheten föräldrautbildningar med fokus på barnen och hur det är att vara förälder som nyanländ i Sverige.

Föräldrautbildningen är något som har fortsatt att utvecklas även efter att etableringsreformen infördes.

### **Centrum för Integration och Flerspråkighet**

Centrum för integration och flerspråkighet (CIFS) är en verksamhet som startade i januari 2014 med uppdraget att ansvara för mottagningen av nyanlända elever samt organisera modersmålsverksamheten och studiehandledningen för kommunala och fristående skolor i Sollentuna. Detta gäller för grundskole- och gymnasieelever som inte varit inskrivna i skolan i annan kommun i mer än sex månader samt 6-åringar som ska börja i förskolan.

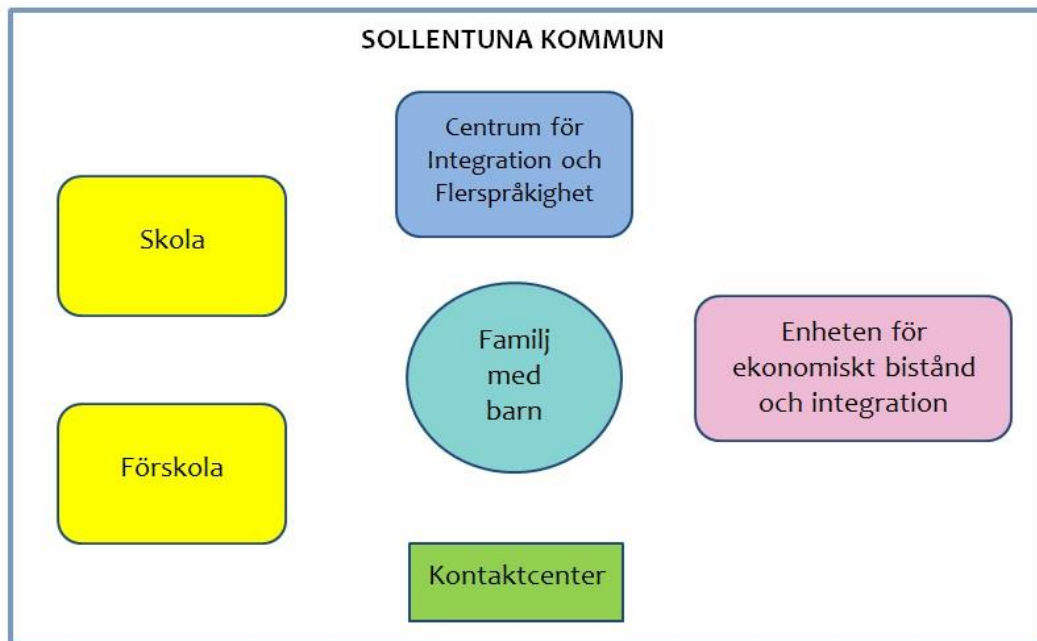
I CIFS mottagande ingår ett introduktionssamtal med hela familjen, hälsoundersökning, psykosocial och pedagogisk kartläggning samt ett överlämningssamtal på mottagande skola. Det ges möjlighet till stödsamtal med psykolog för elever, föräldrar och skolpersonal. Kartläggningen möjliggör att barns behov blir synliggjorda och stöd kan kopplas in i ett tidigt skede. Det ger även skolan nödvändig information om barnens bakgrund och behov vilket kan underlätta skolgången och erbjuda rätt stöd från början.

Utöver barn och ungdomar som varit inskrivna i skolan i en annan kommun i längre än sex omfattas inte heller förskolebarnen 0-5 år i CIFS mottagande. Detta kan innebära att en familj ska skriva in sina äldre barn via CIFS och barnen i förskoleålder via e-tjänsten och Kontaktcenter. CIFS funktion i mottagandet av nyanlända underlättar för många barnfamiljer men även för verksamheterna som arbetar med nyanlända. Ett utvecklingsområde är att CIFS ska kunna vara en länk även för förskolebarnen samt till övriga nyanlända som i dagsläget inte ingår i CIFS mottagning.

### **Kontaktcenter**

Uppdraget som Kontaktcenter har är att ge information och vägledning till kommunens invånare inom kommunens alla ansvarsområden. De nyanlända barn och ungdomar som inte skrivs in via CIFS ska genom sina föräldrar skriva in sig via e-tjänsten på webben eller via kommunens Kontaktcenter. Nyanlända kan få stöd av Kontaktcenter när de ska skriva in barnen på förskola och skola om de inte klarar av e-tjänsterna på egen hand. Eftersom det är olika kriterier på vilka barn och ungdomar som skrivs in via CIFS kan det ibland upplevas som ottydligt hur en nyanländ familj ska gå till väga vid inskrivningen av barnen i förskola och skola.





Figuren ovan visar Sollentuna kommuns verksamheter som har i uppdrag och arbetar med mottagandet av nyanlända barnfamiljer i etableringen.

### **Upplands Väsby kommun**

De verksamheter inom Upplands Väsby kommun som arbetar med att stötta nyanlända barnfamiljer är Vägval Vuxen, kuratorer, Introduktionsstödjare och Väsby Direkt. Nedan följer en beskrivning av dessa verksamheter utifrån kartläggningen.

#### **Introduktion Nyanlända**

Vägval Vuxen i Upplands Väsby kommun är en egen enhet som arbetar med bland annat mottagandet av nyanlända vuxna och familjer. Enheten har en egen enhetschef och har verksamheterna Introduktion Nyanlända, Workcenter samt Budget och skuldrådgivning. Introduktion Nyanlända riktar sig dels till nyanlända i etableringen och dels till nyanlända som ansöker om ekonomiskt bistånd.

Introduktion nyanlända utreder och handlägger ekonomiskt bistånd och målet är att var och en ska bli självförsörjande och delaktig i det svenska samhället och arbetslivet. När barnfamiljer och nyanlända är i behov av socialt stöd i form av kontakt med andra myndigheter eller skolfrågor uppstår det ibland situationer där socialsekreterarna på enheten får hjälpa till och ge vägledning och stöd. Om föräldrarna inte klarar av det på egen hand eller saknar ett socialt nätverk som kan hjälpa till kan socialsekreterarna hjälpa för att underlätta processen för hela familjen.

#### **Kuratorer**

En särskild satsning har gjorts i Upplands Väsby med två kuratorer som ska arbeta med insatser för nyanlända barn från 0-6 år samt barn och ungdomar i skolåldern till och med gymnasiet. Dessa kuratorer ska hjälpa till med inskrivningar till förskola och skola samt

erbjuda föräldrastöd till de nyanlända familjerna. Kuratorerna är också en länk mellan personal och föräldrar i de frågor som kan uppstå för nyanlända barn och ungdomar.

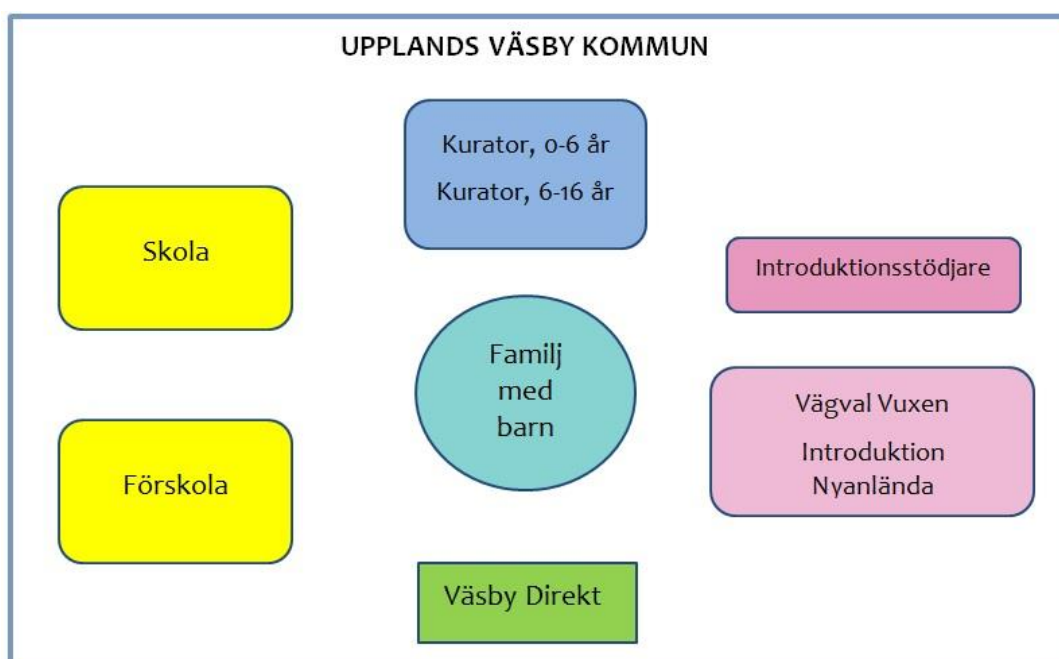
Kuratorerna håller även i ABC-utbildningar som är en utbildning för föräldrar om föräldraskap samt en ICDP-grupp (International Child Development Programme) med arabisk tolk som är en modell för samspel mellan föräldrar och barn. Kuratorerna ska i sina roller kunna synliggöra barnens behov och vid behov koppla in stöd för barnen och familjen.

### Introduktionsstödjare

Tillsammans med Arbetsförmedlingen har Upplands Väsby kommun finansierat en tjänst som Introduktionsstödjare som ska hjälpa vuxna och familjer inom etableringen med boendestöd. Tjänsten har kommit till under hösten 2015 och har i uppdrag att praktiskt ta emot och förbereda bosättning för flyktingar som anvisats till kommunen. Det innebär också att finnas med som stöd under och efter etableringstiden för flyktingar och andra nyanlända. Det kan vara att bidra med enkel samhällsinformation, ge stöd i frågor som rör bostad, stöd i myndighetskontakter samt första kontakten med skola och föreningsliv. Stödet ska ges utifrån individens förutsättningar och ske i nära samarbete med Arbetsförmedlingen samt andra aktörer inom den kommunala verksamheten och ideella föreningar.

### Väsby Direkt

I sin roll som kommunens kundkontaktcenter tar Väsby Direkt emot samtal och besök av nyanlända som vill skriva in sina barn i förskola och skola. På kommunens hemsida finns e-tjänsten där ansökan kan göras men om familjen behöver hjälp kan de vända sig till Väsby Direkt. De kan bistå med hjälp samt hänvisa vidare till skola och förskola där de nyanlända barnen och ungdomarna kan skrivas in. Det finns rutiner för var de ska hänvisas och vid behov av tolk ordnas det av Väsby Direkt.



Figuren ovan visar Upplands Väsby kommuns verksamheter som har i uppdrag och arbetar med mottagandet av nyanlända barnfamiljer i etableringen.

## Upplands Bro kommun

De enheter inom Upplands Bro kommun som arbetar med att stötta nyanlända barnfamiljer är Ekonomiskt bistånd – Integrationsteam och Kundcenter.

### Ekonomiskt bistånd - Integrationsteam

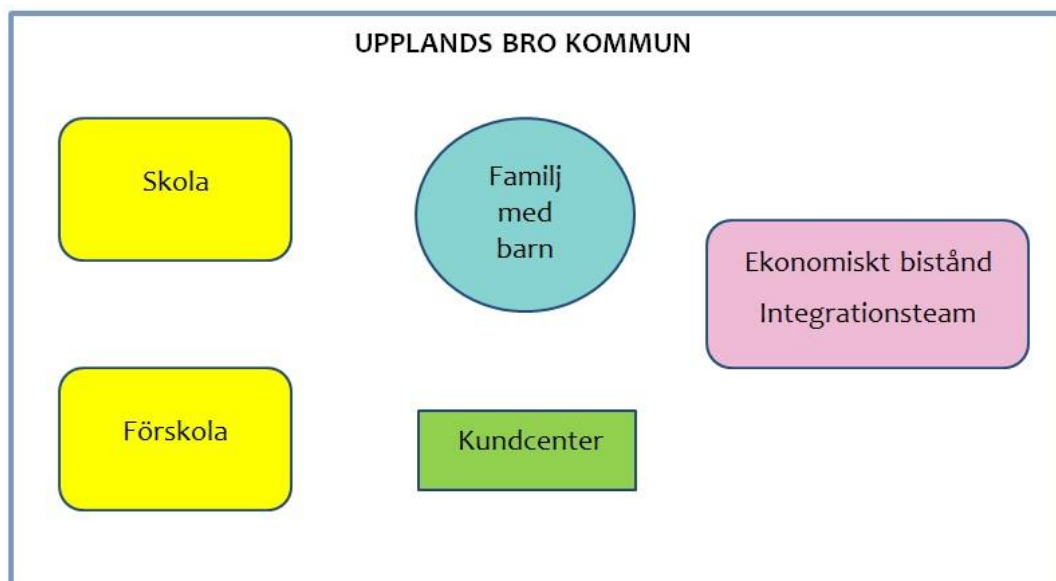
Enheten för ekonomiskt bistånd i Upplands Bro kommun har ett Integrationsteam med socialsekreterare som arbetar med nyanlända vuxna och familjer. Utifrån behovet fördelas ärenden av nyanlända klienter till Integrationsteamet. Samtidigt ingår de i den stora gruppen på enheten för ekonomiskt bistånd och kan därför handlägga andra ärenden än de som enbart berör nyanlända.

Socialsekreterarna som arbetar med nyanlända får ofta hjälpa klienterna med sociala frågor som de inte klarar av på egen hand. Saknar de nyanlända egna sociala nätverk vänder de sig till socialsekreterarna och ber om hjälp. Mycket tid kan gå åt att vägleda familjen till rätt myndighet och att hjälpa med inskrivning av barnen i skola och förskola. Situationerna är krävande och får klienterna inte det sociala stödet kan ärendet bli ännu mer komplicerat för familjen samt innebära ännu mer arbete för socialsekreterarna.

### Kundcenter

Upplands Bro har ett Kundcenter som bistår kommuninvånarna med information och vägledning. Nyanlända barn och ungdomar ansöker om plats på förskola och skola på samma sätt som övriga barn och ungdomar i kommunen. Föräldrar får ansöka om en plats via e-tjänsten på kommunens hemsida och de föräldrar som behöver hjälp med ansökan kan vända sig till Kundcenter och bli hänvisade till den skola och förskola som barnen kan skrivas in i. Det kan ibland bli otydligt vad som gäller för familjerna då deras personnummer inte är komplett eller folkbokföringen inte stämmer.

Det finns inga särskilda rutiner och insatser för nyanlända barn och ungdomar jämfört med kommunens övriga invånare.



Figuren ovan visar Upplands Bro kommuns verksamheter som har i uppdrag och arbetar med mottagandet av nyanlända barnfamiljer i etableringen.

## Norrtälje kommun

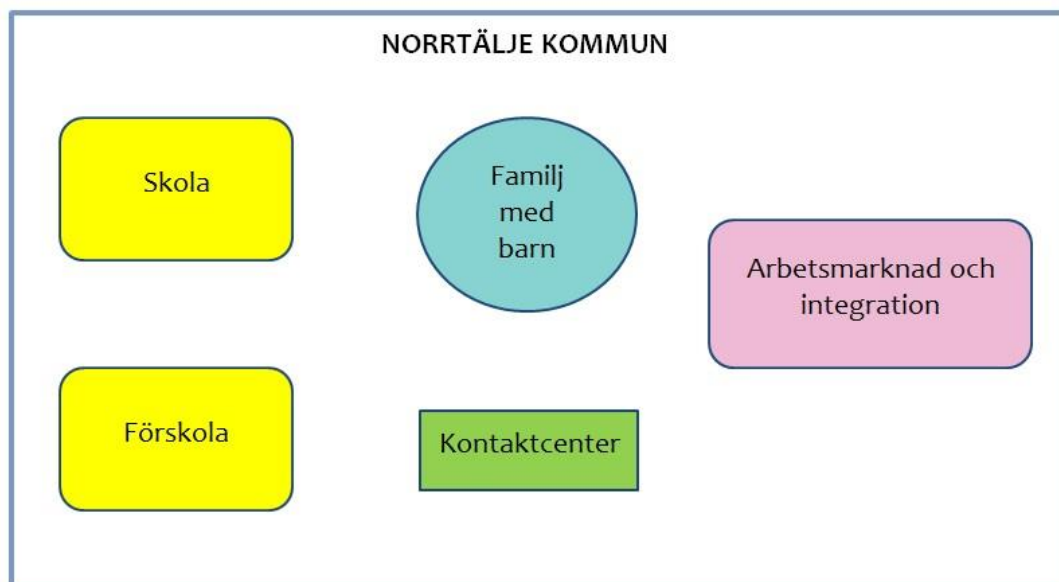
De enheter inom Norrtälje kommun som arbetar med att stötta nyanlända barnfamiljer är Arbetsmarknad och integration och Kontaktcenter. Nedan följer en beskrivning av dessa verksamheter utifrån kartläggningen.

### Arbetsmarknad och integration

Enheten Arbetsmarknad och integration har en integrationssamordnare och socialsekreterare som handlägger ärenden för nyanlända vuxna och familjer. Om behov av hjälp uppstår i sociala frågor vänder sig nyanlända vuxna och barnfamiljer oftast till enheten Arbetsmarknad och integration. I dessa situationer underlättar det för alla inblandade om familjen får hjälp i ett tidigt skede. På det sättet kommer familjen in i vardagen snabbare och det tar inte lika lång tid för barnen att bli inskrivna i förskolan och skolan. I de fall familjerna inte får stöd med de sociala frågorna kan det i längden innebära ännu mer jobb för socialsekreteraren.

### Kontaktcenter

Norrtälje kommuns Kontaktcenter bistår med information och vägledning och kan bli kontaktade av nyanlända familjer när de vill skriva in barnen i förskolan och skolan. Inskrivningen till förskola och skola sker via e-tjänsten på webben och vid behov kan Kontaktcenter bistå med hjälp att fylla i blanketter och ansökan. Alla barn och ungdomar i kommunen skrivs in på samma sätt och de som inte klarar av att göra ansökan via e-tjänsten kan vända sig till Kontaktcenter för att få mer stöd. Det har hittills gått bra att hjälpa familjerna utan tolk men om det skulle behövas kan Kontaktcenter boka tolk för att kunna hjälpa familjen på bästa sätt.



Figuren ovan visar Norrtälje kommuns verksamheter som har i uppdrag och arbetar med mottagandet av nyanlända barnfamiljer i etableringen.

## **Arbetsförmedlingen**

Här nedan följer en beskrivning av Arbetsförmedlingens verksamhet med nyanlända vuxna och barnfamiljer utifrån kartläggningen.

På Arbetsförmedlingen arbetar etableringshandläggare med nyanlända vuxna som omfattas av etableringen. Etableringshandläggare skriver en etableringsplan med sina klienter där deras samhällintegration planeras. Dagarna fylls med aktiviteter som är en del av etableringsplanen och en förutsättning för att få ta del av etableringsersättningen.

Etableringslotsar på Arbetsförmedlingen arbetade de första åren med att ge stöd till nyanlända inom etableringen. Uppdraget var att underlätta och påskynda etableringen genom att vara en länk mellan den nyanlände och arbetsmarknaden. Lotsen skulle informera och vägleda i arbetslivet samt vid behov ge socialt stöd som kan röra bostadssituationen, inom hälsa- och sjukvård eller familjesituationen. Detta uppdrag skulle göras på tre timmar per månad och deltagare. Under 2015 togs beslutet att avskaffa systemet med etableringslotsar. Under slutet av 2015 testas etableringsresurser som ska arbeta som en länk mellan den nyanlände och arbetsgivare samt hjälpa till med orienteringen i arbetslivet. I uppdraget som etableringsresurs ingår inte att ge socialt stöd.

Nyanlända vuxna som är inskrivna på Arbetsförmedlingen har kontakt med etableringshandläggare där etableringsplanen följs upp. Etableringshandläggare träffar inte barnen i familjerna och det finns inga rutiner om att fråga om barnens behov eller mående. I kartläggningen framkommer det att etableringshandläggare frågar om antalet barn i familjen men ingenting om barnens situation. Då etableringshandläggarna har i uppdrag att arbeta med vuxna och deras etablering synliggörs inte barnen och deras behov.

Under kartläggningen framkom det att det i några fall funnits oro för barnen och då kontaktades socialsekreterarna som arbetar med nyanlända i kommunen. De i sin tur gjorde en anmälan, enligt 14 kap. 1c § Socialtjänstlagen. Det fungerade bra den gången och det berodde mycket på att det redan fanns ett bra och etablerat samarbete mellan det lokala Arbetsförmedlingskontoret och den enheten på socialtjänsten som arbetade med nyanlända.

När frågor om oro för barnen lyftes i kartläggningen framstod det att det inte var helt tydligt om etableringshandläggare omfattades av anmälningsplikt, enligt 14 kap. 1 § Socialtjänstlagen. Under kartläggningen var det olika svar innan det kom ett förtydligande om att anmälningsplikten inte gäller etableringshandläggarna, utan endast specialister inom Arbetsförmedlingen som omfattas av sjukvårdssekretess.

Innan etableringsreformen träffade socialtjänsten samtliga barnfamiljer och frågade om barnens mående och behov. Förändringen med etableringsreformen har inneburit att risken ökat att barnens behov inte blir synliggjorda. Om det fanns rutiner där frågor förekom om barns mående och behov skulle sannolikheten öka att barnens behov blir synliggjorda i etableringen. Vidare skulle det kräva att det fanns tydliga rutiner för hur Arbetsförmedlingens personal ska bedöma om det ska föranleda till en anmälan till socialtjänsten. Enligt Arbetsförmedlingen ligger det inte i deras ansvarsområde att undersöka barnens behov och det är i dagsläget inte aktuellt att etableringshandläggare ska ställa frågor om barnens mående.

## **Utvecklingsområden**

I detta kapitel beskrivs de utvecklingsområden som framkommit under kartläggningen av kommunerna Sollentuna, Norrtälje, Upplands Bro och Upplands Väsby samt Arbetsförmedlingen. Under intervjuerna har dessa områden pekats ut som särskilt viktiga för verksamheten med nyanlända barnfamiljer. De områden som presenteras nedan är LÖKEN, social stöd, samverkan inom kommunen, skola och förskola, skolverkets krav på kartläggning, kommunikation, förebyggande arbete, föräldrautbildning, nätverk, integrationsstrategi och familjeåterförening.

Detta kapitel avslutas med ett stycke där framgångsexempel från andra kommuner lyfts i syfte att påvisa hur andra kommuner arbetar med nyanlända barnfamiljer.

## **Samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen – LÖKEN**

Samarbetet mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen är av stor betydelse för individen. Särskilt viktigt är det för individer som är nya i landet och som är i stort behov av information och stöd kring samhällets funktioner. Samtliga fyra kommuner har lokala överenskommelser (LÖKEN) med det lokala Arbetsförmedlingskontoret. Samordningsansvaret ligger på Arbetsförmedlingen och de ansvarar därmed för att överenskommelsen kommer till stånd. I dokumenten finns beskrivningar på både övergripande och detaljerad nivå. Dokumenten finns som stöd i samarbetet mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen och används om det uppstår oklarheter i vissa situationer. I dessa fyra kommuner varierar det hur ofta dokumenten tas fram och hur ofta de revideras.

Utifrån barnens situation kan det konstateras att barnen och barnperspektivet skulle kunna lyftas fram på ett tydligare sätt. Etableringsreformen har sitt fokus på de vuxnas etablering i arbetslivet och på grund av vuxenfokus kan barnens situation hamna i skymundan. I LÖKEN bör barnen uppmärksammas tydligare genom en egen rubrik och innehålla tydliga rutiner kring barnens situation och behov i etableringen. Vidare behöver det i överenskommelsen skapas tydliga rutiner kring hur barnens behov kan synliggöras samt hur agerandet vid behov ska se ut för att barnen ska få rätt stöd och hjälp. Om ansvarsfördelningen i frågor om det sociala stödet och barnens situation är tydlig ökar sannolikheten att barnens behov synliggörs och blir tillgodosedda.

## **Socialt stöd**

Innan etableringsreformen hade samtliga fyra kommuner större enheter med mer resurser för flyktingmottagandet. Det var tydligt att det sociala stödet skulle ges av flyktingmottagningarna och det var samlat på ett ställe i kommunen. Familjerna kunde få mer stöd och vägledning vilket innebar att barnen kunde synliggöras och få hjälp. I etableringen uppstår det oklarheter kring vem som ansvarar för att ge det sociala stödet till nyanlända. Intervjupersoner från samtliga fyra kommuner har uttryckt att det är vanligt att personer i etableringen upplever att de skickas runt mellan myndigheter och kommunala verksamheter och att de kan uppleva en frustration och uppgivenhet av att inte förstå vad som gäller.

Behovet av socialt stöd finns framför allt i det inledande skedet av etableringsprocessen. Det är många frågor som rör socialt stöd som inte är reglerade och mellan myndigheterna och kommunerna finns det ingen gemensam definition av socialt stöd. På en lokal nivå finns det

ett behov av att utveckla de lokala överenskommelserna och tydliggöra ansvar och roller för socialt stöd.

### **Samverkan inom kommunen**

Projektets fyra kommuner är organiserade på olika sätt i sina förvaltningar och sedan etableringsreformen infördes har enheterna som arbetar med nyanlända förändrats på flera sätt. Enheter som arbetar med familjer samt enheter som arbetar med ensamkommande barn har utvecklats olika utifrån kommunernas mottagande. Målgruppen nyanlända är kommuninvånare och liksom övriga invånare i kommunen finns de inom kommunens samtliga förvaltningar. Socialtjänsten, skolan och förskolan, handikapp- och äldreomsorgen, kultur och fritid är några av områden där nyanlända förekommer eller kan komma att förekomma i större utsträckning.

Den ekonomiska ersättningen från Migrationsverket till kommunerna är baserad på kommunernas mottagande och betalas ut genom schabloner samt genom att kommunen aktivt återsöker ersättningen. Under projektets kartläggning uppgav flera rektorer från förskolor och skolor att de inte kände till hur den ekonomiska ersättningen ser ut samt hur mycket som deras respektive verksamhet har rätt att få. De PUT-schabloner (permanent uppehållstillstånd schablon) som kommunerna får för varje individ som är folkbokförd i kommunen var något som majoriteten av de intervjuade personerna inte kände till eller visste om deras verksamheter fick ta del av.

I samtliga fyra kommuner uttryckte intervjupersoner en önskan om en dialog och tydligare samarbete mellan verksamheterna och förvaltningarna som arbetar med nyanlända. På det sättet anser man att mottagandet får en bättre kvalitet och kan också synliggöra barnfamiljernas behov. Utifrån kommunens sammanlagda mottagande av nyanlända finns det ett behov att ha ett tydligare samarbete mellan förvaltningarna om det ska finnas en röd tråd och helhetstänk i mottagandet.

### **Skola och förskola**

Under kartläggningens process har samtliga intervjupersoner fått frågan om hur och vem som kan upptäcka barnens behov i etableringen. Då det visat sig att Arbetsförmedlingens etableringshandläggare och socialtjänsten inte träffar barnen i etableringen menar många att det borde vara förskolan och skolan som ser behoven.

För att få en helhetsbild av skolsituationen har kartläggningen gjorts genom samtal med rektorer, lärare och kuratorer på förskolor och skolor i samtliga kommuner samt med andra personer från verksamheter kopplade till skolan för nyanlända. Då kommunerna är organiserade på olika sätt har de övriga personerna tillhört Familjecentraler, Utbildningskontor, Modersmålsenheter och andra verksamheter som på något sätt arbetar med nyanlända barns skolgång.

Det framgår tydligt att inskrivningen till förskola och skola är komplicerad. Samtliga fyra kommuner har en e-tjänst via kommunernas hemsidor där föräldrar kan ansöka om plats till förskola och skola. Då det krävs e-legitimation och att föräldrarna behärskar språket är det många som behöver hjälp och vägledning. I dessa situationer är det ofta socialtjänstens personal som är behjälplig samt hänvisar vidare när föräldrarna inte klarar det på egen hand

eller har ett eget socialt nätverk som hjälper till. Även etableringshandläggare på Arbetsförmedlingen uppger att de ibland hjälper till. I vissa fall har föräldrarna vänt sig direkt till skolan eller förskolans personal som vägleder de vidare eller hjälper till. Sammanfattningsvis framgår det i samtliga fyra kommuner att det kan vara många olika som hjälper barnfamiljer med blanketter och inskrivningen till förskola och skola.

Kommunernas kundcenter kan vara behjälplig i dessa frågor men det uppstår ofta situationer där flera myndigheter och verksamheter är inkopplade i ett ärende innan inskrivningen blir av. Processen försvåras på grund av okunskap kring frågor om personnummer och folkbokföring men även på grund av brister i språket. Kommunernas kundcenter behöver ha tydliga rutiner samt en vana att boka tolk för att deras tjänster ska bli mer effektiva och hjälpsamma till nyanlända barnfamiljer.

Om inskrivningsprocessen tar för lång tid riskerar barn att få vänta länge på att bli inskrivna och det kan få flera konsekvenser. Förutom att barnet förlorar dyrbar tid i förskola eller skola så har det visat sig att föräldrar som inte fått sina barn inskrivna i vissa fall inte kunnat medverka i sin etableringsplanering. Detta kan innebära att familjen inte får all ekonomisk ersättning på grund av ogiltig frånvaro då det blivit en miss i kommunikationen. Kommunikationsbristen och språkförbristningar kan också leda till att inskolningsperioden på förskolan eller etableringsplaneringen uteblir under en viss period.

CIFS i Sollentuna kommun har varit en stor tillgång för barnens inskrivning i skolan samt ett bra verktyg för övriga verksamheter som arbetar med målgruppen nyanlända i kommunen. Begränsningen som finns på CIFS är att de elever som går via dem är 6-åringar som ska skrivas in i förskoleklass samt elever i skolåldern. Däremot omfattas inte förskolebarnen i åldern 0-5 år. De barn och ungdomar som gått på annan skola i en annan kommun i över sex månader ska inte heller gå via CIFS utan via kommunens e-tjänst eller Kontaktcenter. I Upplands Väsby kommun har satsningen med två kuratorstjänster underlättat inskrivningen till förskola och skola. På det sättet underlättar det för barnfamiljerna och personal i skola och förskola som arbetar med målgruppen. I kommunerna Upplands Bro och Norrtälje framkommer det att det saknas särskilda insatser som hjälper till med inskrivningen för nyanlända barn inom etableringen.

Personalen på skolor och förskolor som arbetar med nyanlända barn och ungdomar har olika förutsättningar i mottagandet av dessa elever. Vissa har stor erfarenhet och tydliga rutiner medan somliga inte upplever att de har tillräcklig beredskap eller kompetens kring migration och den eventuella trauma som barnen kan bära på. En del personal uttrycker oro kring de barn som kommer direkt från krig och är osäkra på hur de på bästa sätt ska upptäcka och hanteras deras eventuella behov. Elevhälsan på de olika skolorna ser olika ut och därför varierar också insatserna som erbjuds på skolorna.

Under kartläggningen framkom även att det inte är tydligt för all förskole- och skolpersonal vilka myndigheter som har kontakt med familjerna. En del visste inte om att Arbetsförmedlingen hade ett uppdrag och det fanns även föreställningar om att socialtjänsten har kontakt med alla nyanlända barn och därför eventuellt redan känner till hur de nyanlända barnen mår.



Kunskapen om situationen som barnen befinner sig i med sina familjer är i en del fall väldigt begränsad och kan leda till att det förutsätts att barnens behov är tillgodosedda av socialtjänsten och att det pågår insatser i familjen. Denna föreställning bidrar till att det finns en risk att förskolan och skolan inte kontaktar socialtjänsten för att påtala en eventuell oro eftersom det antas att socialtjänsten redan har kännedom om situationen. Socialtjänsten kan vara inkopplad av ekonomiska skäl och inte på grund av oro för barnets mående. Om socialtjänsten antas känna till barnens situation kan betydelsefull information gå förlorad och leda till att barnens behov inte uppmärksammas.

### **Skolverkets krav på kartläggning 2016**

I januari 2016 kommer nya regler att införas gällande nyanlända elevers skolgång. Det nya regelverket kräver att en nyanländ elevs kunskaper bedöms och bedömningen ska ingå i underlaget för beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp samt för planeringen av undervisningen. Inom två månader från det att eleven tagits emot i skolväsendet ska placeringen ske i en årskurs och en undervisningsgrupp som är lämplig utifrån ålder, förkunskaper och personliga förhållanden.

Projektets samtliga fyra kommuner känner till det nya kravet som gäller från 2016 men har under projektets gång inte fastställt hur kommunen ska hantera Skolverkets krav. CIFS i Sollentuna kommun är den verksamhet som idag arbetar utifrån en modell som liknar det krav som ska gälla från 2016. Samtliga fyra kommuner tittar över hur kommunen ska utvecklas i samband med det nya regelverket från Skolverket.

### **Kommunikation**

Utvecklingen av samhället går fort framåt och kommuner och myndigheter har de senaste åren utvecklats enormt vad gäller teknologi och e-tjänster. Mycket av informationen som finns att ta del av kräver modern utrustning och att personer kan hantera datorer och internet. Den utvecklingen har medfört många bra saker men kan även påminna oss om det utanförskap den kan skapa för de som inte kan hantera detta. Informationen som kan missas är delvis direkt information till nyanlända men även all annan information som är riktat mot kommuninvånarna.

I projektet framkom det att det finns många erbjudanden om till exempel gratis fritidsaktiviteter till barnen men som aldrig når fram till nyanlända barnfamiljer. Nyanlända samt övriga kommuninvånare som av olika anledningar inte behärskar den moderna tekniken kan uteslutas från den informationen och delaktigheten som andra kan ta del av. Att behandla alla på samma sätt är inte samma sak som att ge alla samma förutsättningar. Ska föräldrar till nyanlända barn ha samma förutsättningar att vara goda föräldrar är det viktigt att de får ta del av den informationen som finns för invånarna. E-tjänster är en positiv och effektiv metod som kan underlätta för många men det kan för vissa leda till något annat, något som kan kallas för ”e-utanförskap”.

### **Förebyggande arbete**

Kommunerna har många verksamheter som arbetar förebyggande och har som målsättning att ge stöd eller insatser i ett tidigt skede. I samtliga fyra kommuner framgår det att en del av personalen är osäkra på om och hur kommunens befintliga förebyggande enheter ska arbeta

med nyanlända. Under kartläggningen tillfrågades en del verksamheter som arbetar förebyggande om de träffade nyanlända i sitt arbete. Oftast var svaret att de inte gör det och att det inte är helt tydligt varför det är så. Anledningen kunde vara att verksamhetens personal inte är van att arbeta med tolk samt att de verktyg som de arbetar med eventuellt inte skulle fungera på ett tillfredställande sätt med tolk.

Vidare fanns osäkerhet kring de nyanländas behov och då många nyanlända har flytt från krig fanns en oro att de förebyggande insatserna var otillräckliga och att behovet kunde vara mycket större än det som verksamheten kunde erbjuda. Framförallt finns det ett utvecklingsbehov av en dialog mellan verksamheterna som dagligen arbetar med nyanlända barnfamiljer och kommunens förebyggande enheter. Dialogen skulle kunna utveckla ett tydligare samarbete och på det sättet innebära ett bättre stöd för nyanlända.

### **Föräldrautbildning**

Personer som omfattas av etableringen har rätt till samhällsorientering på sitt modersmål som kommunerna står för och är en del av personens etableringsplan. Nyanlända familjer som startar sina nya liv i Sverige har behov av information och kunskap om hur det svenska samhället fungerar samt hur det är att vara förälder i det nya landet. För att föräldrarna ska få goda förutsättningar att vara föräldrar är det viktigt att de känner till samhället och på vilket sätt de kan stödja sina barn utifrån de resurser som finns.

Upplands Väsby kommun har via deras två kuratorer som arbetar med nyanlända barn anordnat ABC-utbildningar som är en föräldrautbildning som sker genom gruppträffar där föräldrar får diskutera om föräldraskap. Sollentuna kommun har behållit föräldrautbildningen som fanns innan etableringsreformen och utvecklat den vidare under åren. I utbildningen har fokus lagts på information om det lokala närsamhället och kommunens verksamheter, föreningar och organisationer. Information som en del föräldrar fått om socialtjänsten har i vissa fall lett till att föräldrar vänt sig till socialtjänsten för att be om stöd för sina barn. Innan föräldrautbildningen baserades kunskap om socialtjänsten på rykten, men genom utbildningen får barnfamiljer en större förståelse för socialtjänsten och har därför sökt hjälp i större grad.

Då det finns många bra verksamheter i kommunerna som erbjuder stöd, aktiviteter och upplevelser för barn och familjer är det en stor vinst om nyanlända föräldrar i ett tidigt skede kan introduceras i det lokala samhället och få goda förutsättningar att vara föräldrar. Diverse utbildningar och informationsträffar för att öka föräldrars involvering och engagemang skulle kunna utvecklas i samtliga fyra kommuner. Föräldrar som är föräldralediga är en grupp som ofta hamnar utanför då de inte har en etableringsplan och riskerar att gå miste om värdefull information och kunskap om samhället.

### **Nätverk**

Samarbete mellan aktörer som arbetar med nyanlända är centralt för att upprätthålla en tydlighet i de situationer där missförstånd lätt kan uppstå. Utmaningen i de fyra kommunerna och i de lokala Arbetsförmedlingskontoren har varit att samarbetet blivit sårbart under de perioder där personalbyten skett. Kartläggningen har även visat att det varit lättare att samarbeta mellan kommunen och Arbetsförmedlingen om respektive kontor varit i samma byggnad eller i närheten.

Upplands Väsby kommun har ett nätverk skapats med aktörer som arbetar med nyanlända och de träffas gemensamt en gång varje månad för att diskutera den aktuella situationen och själva samarbetet. De som deltar i dessa träffar är socialtjänsten, etableringshandläggare från Arbetsförmedlingen, kuratorer från skola och Familjecentralen som arbetar med nyanlända, kommunens Workcenter, personal från SFI, rektorer från skolan samt övriga samarbetspartners så som ideella organisationer. I detta forum är socialtjänsten sammankallande och tar på sig ansvaret att bjuda in till möte.

Norrtälje kommun har under projektets gång skapat ett liknande nätverk som Upplands Väsby för att på så sätt öka samarbetet och förbättra dialogen mellan aktörerna som arbetar med nyanlända. Det finns ett uppenbart behov av att träffas regelbundet och målsättningen är att nätverket kan utvecklas utifrån behoven.

Under kartläggningen framkom det att det fanns ett stort behov av ett forum där de som arbetar med nyanlända kan träffas och diskutera de frågor som är aktuella i kommunen. Detta gäller kommunens verksamheter men också andra myndigheter samt ideella organisationer i samhället. Målgruppen nyanlända finns inom många myndigheter och verksamheter och dialogen sinsemellan kan vara avgörande för att helheten ska fungera bra. I kommuner där det saknas ett nätverk som träffas regelbundet beror det många gånger på att ingen har ett uttalat ansvar att sammankalla och träffarna blir inte av trots att intresset finns. För att barnens perspektiv ska lyftas fram i dessa forum är det viktigt att det finns deltagare i nätverket som arbetar med nyanlända barn samt att det finns en återkommande punkt på dagordningen där barnens situation lyfts fram.

I samtalen med personer från de olika verksamheterna var det många som hade föreställningar om vad de andra myndigheterna och verksamheterna gjorde men de var inte säkra på om det stämde. Ett forum där alla aktuella verksamheter kan mötas och diskutera skulle kunna klara upp många frågor samt synliggöra områden som annars kan förbises.

### **Integrationsstrategi**

I en del kommuner i Stockholms län har ett arbete påbörjats med att utveckla en integrationspolicy som kommunen ska arbeta efter. Det finns olika sätt att skapa ett helhetstänk kring mottagandet och kommunerna har valt att kalla det på olika sätt. Som det tidigare framgår i texten har kommunen ett ansvar inom flera förvaltningar i mottagandet av nyanlända. För att helheten ska fungera och det ska finnas en framförhållning är dialogen och samarbetet mellan förvaltningarna viktig. En samordnande funktion mellan förvaltningarna skulle kunna skapa en tydlighet och ett bättre informationsutbyte.

Den ekonomiska återsökningen samt helhetsöversikten över ersättningen från Migrationsverket skulle kunna effektiviseras. En kommunal strategi för mottagandet av nyanlända kan förbereda kommunens verksamheter på framtida utmaningar och på det sättet ligga steget före. De prognoser som Migrationsverket uppdaterar regelbundet är indikationer på vad som väntar kommunerna längre fram. För att kommunen ska ha ett effektivt mottagande med goda resultat kräver det en strategi som är långsiktig och omfattar helheten.

### **Familjeåterförening**

Målgruppen i projektet är barnen i etableringen och därmed har inte fokus lagts på ensamkommande barn. De ensamkommande barnen påverkas däremot av etableringen om de återförenas med sin familj i Sverige. Om vårdnadshavare kommer till Sverige upphör ensamkommande barn att vara placerade enligt socialtjänstlagen och föräldern/föräldrarna återgår till att vara juridiska vårdnadshavare. Intervjupersonerna i projektet har i många fall tagit upp dessa situationer som mycket komplicerade då det ensamkommande barnet många gånger tappar den trygghet som byggts upp under dennes tid i Sverige.

Det ensamkommande barnet blir ofta den som får ansvaret över familjen och står ensam för det sociala stödet. Konsekvenserna har i vissa fall blivit att det ensamkommande barnet får hög frånvaro i skolan när den istället följer med sin familj till olika myndighetsmöten samt hjälper familjen att komma in i det nya samhället. I dessa situationer har det uttryckts att det finns stora behov av stöd för det ensamkommande barnet och dennes familj vid familjeåterföreningarna.

### **Omvärldsbevakning**

För att kunna jämföra och hitta framgångsexempel i andra kommuner gjordes sökningar på internet och ledde till en kontakt och intervjuer med ansvariga i verksamheter i Växjö kommun och Umeå kommun.

#### ***Landningsbanan, Växjö kommun***

Landningsbanan är ett mottagningscenter för nyanlända flyktingfamiljer i Växjö kommun. I fyra veckor tas det tillvara på barnens och föräldrarnas tidigare erfarenheter för att underlätta skolgång och etablering i det svenska samhället. Vidare tas det reda på om det finns särskilda behov, eventuella traumatiska upplevelser inom familjen eller annat som gör att de behöver hälso- och sjukvård. Det ges också bland annat samhällsinformation på modersmål om utbildning, föräldraskap i Sverige och fritidsaktiviteter. Efter fyra veckor skrivs barnen in i förskola eller skola och föräldrarna påbörjar sin etablering i samhället.

#### ***Specialpedagog, Umeå kommun***

I Umeå kommun arbetar en specialpedagog som har i uppdrag att hjälpa barnfamiljer med att barnen ska skrivas in i förskola och skola samt ge familjen och barnen ett socialt stöd under deras första tid i kommunen. Specialpedagogen har en flexibel roll där fokus ligger på att barnfamiljerna ska få stöd med det som behövs för att vardagen ska fungera. Om det inledningsvis framkommer att barnen eller föräldrarna behöver stöd med något särskilt kan specialpedagogen hänvisa dem och hjälpa dem att komma vidare. Det är framförallt initialt som specialpedagogen är inkopplad i barnfamiljerna. Kvarstår behovet under en längre tid finns stödet från specialpedagogen kvar.

Personal från förskola och skola kan vända sig till specialpedagogen vid behov och vara en länk mellan föräldrar och personal. Specialpedagogens roll möjliggör att det både synliggör barnens behov samtidigt som det vid behov snabbt kan kopplas in stöd för att hjälpa familjen.

## **Sammanfattning av kartläggningen**

Mottagandet av nyanlända barnfamiljer inom etableringen är en stor utmaning för kommunerna. Ännu större utmaning är det för många barnfamiljer att ingå i ett system där flera myndigheter är inblandade och ansvarsfördelningen inte alltid är enkel att förstå. Barnfamiljernas bakgrund varierar och det kan vara stor skillnad på deras behov av stöd. Det kan finnas stora skillnader på vilka förutsättningar de haft i sina hemländer samt vad de upplevt när de flytt från krig, tortyr och förföljelse. På senare tid har det även i svensk media uppmärksammats hur flykten kan se ut och vad flyktingar upplever på sin resa till Sverige. Hur kommer barnen att påverkas av det de upplevt och sett sina föräldrar uppleva? Hur mår barnen?

Föräldrarna till barnen är många gånger resursstarka individer som trots många hinder på vägen lyckats att ta sig hela vägen till norra Europa. De har av olika anledningar fattat beslutet att lämna sina hem och anhöriga för att fly med sina barn till Sverige. Innan etableringsreformen hade kommunerna större enheter som ofta kallades flyktingmottagningar som fungerade på ett sätt som ett medborgarkontor. Nyanlända kunde vända sig dit och få vägledning och stöd i frågor som de inte klarade av på egen hand. Efter att etableringsreformen infördes har den funktionen som tidigare gav ett stort socialt stöd till nyanlända inte ersatts av någon ny funktion. Om nyanlända vuxna är resursstarka eller har ett socialt nätverk som kan hjälpa dem kan systemet fungera bra.

Barnens situation och mående har en risk att försummas i etableringen då det inte finns ett systematiskt sätt att belysa deras mående och behov. Systemet kretsar kring föräldrarna och även om en del barns behov blir uppmärksammas är det alldeles för stora risker att vissa barns behov inte ska bli synliggjorda. Med tanke på vad många barnfamiljer flyr från samt hur flykten kan sett ut finns det en stor risk att barnen har upplevt trauma och kan lida av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD).

Förskolor och skolor träffar många av dessa barn och det finns en förväntning att det är där barnens behov blir synliggjorda. Behoven kan uppmärksammas där men alla barn går inte i förskolan och samtliga förskolor och skolor har inte de resurserna eller beredskap att upptäcka detta. Vidare är kunskapen om nyanlända barnfamiljers situation begränsad och det finns en föreställning att andra myndigheter redan har undersökt barnens behov. I kommunerna finns det flera verksamheter som kommer i kontakt med nyanlända barnfamiljer men det finns inte alltid en dialog mellan verksamheterna och förvaltningarna. Inskrivningen av barnen till förskola och skola är ett område där det ibland uppstår svårigheter på grund av ett inskrivningssystem som kan upplevas som komplicerat. Barnfamiljer har ibland behov av stöd i inskrivningsprocessen och det är inte alltid tydligt för familjerna hur de ska gå till väga. Skolverkets krav på kartläggning av nyanlända gäller från 2016 och kommer att kräva att samtliga kommuner har en tydligare struktur för att klara av att uppfylla kravet.

Samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna har fungerat ganska väl i projektets fyra kommuner men dialogen och de lokala överenskommelserna kan utvecklas för att på så sätt förtydliga ansvarsfördelningen. Rutinerna för att upptäcka och synliggöra barnens behov inom etableringen är ett område med stora utvecklingsbehov. Det saknas ett systematiskt sätt att synliggöra barnens behov inom etableringen på Arbetsförmedlingen och inom

kommunerna. Enligt Arbetsförmedlingen är det inte aktuellt att etableringshandläggare ska ställa frågor om barnens mående eller behov. Det innebär att det kvarstår ett område inom etableringsreformen där det är stor risk att barnens behov inte uppmärksammas.

Kommunerna har inga långsiktiga och uttalade integrationsstrategier som tydliggör på vilket sätt kommunen ska ta emot nyanlända barnfamiljer och hur helheten i mottagandet ska se ut för att lyckas med integrationen. Ett samordnat integrationsarbete mellan förvaltningarna skulle kunna öka samarbetet och på så sätt effektivisera mottagandet av nyanlända. Det finns ett behov av ett förebyggande arbete med nyanlända barnfamiljer och kommunernas befintliga förebyggande verksamheter kan utveckla sitt arbete med nyanlända. Nyanlända föräldrars behov av information och kunskap om hur det är att vara förälder i Sverige har en stor potential att utvecklas till ett mycket givande förebyggande arbete.

Slutligen är det samarbetet och helhetstänkandet inom mottagandet av nyanlända som kan förtydligas och på så sätt skapa rutiner och strukturer som möter de behov som finns. Det behövs ett forum inom kommunen samt mellan myndigheter och organisationer där mottagandet och integrationen kan diskuteras och samarbetet utvecklas för att undvika dubbelarbete eller att vissa områden missas på grund av att ansvarsfördelningen är otydlig. Det komplexa arbetet med nyanlända kräver en kontinuerlig dialog mellan aktörer som arbetar med målgruppen för att kunna vara flexibla och uppmärksamma behoven som uppstår. Det behöver finnas en struktur som på ett systematiskt sätt synliggör barnen i etableringen.

## Hur synliggör vi barnen i etableringen?

Kartläggningen i förstudien har uppmärksammat utvecklingsområden som skulle kunna synliggöra barnen i etableringen ännu mer. En utveckling av följande behovsområden skulle bidra till att barnen blir synliggjorda och kunna leda till att deras behov blir tillgodosedda:

- En samordnad kommunal integrationsstrategi som är långsiktig och med ett förebyggande fokus.
- Ett samarbete och en dialog mellan kommunens förvaltningar som bygger på ett helhetstänk och ett tydligt och konstruktivt informationsutbyte.
- Lokala nätverk har i kartläggningen visat på framgångsrika samarbeten. Ett lokalt nätverk med socialtjänsten och Arbetsförmedlingen samt vid behov andra relevanta verksamheter och organisationer som träffas regelbundet och diskuterar samarbetet och det aktuella behovet.
- Föräldrautbildningar inom kommunen som ger föräldrarna nödvändig information och kunskap om hur det är att vara förälder i Sverige och i kommunen.
- I de lokala överenskommelserna (LÖKEN) kan det läggas till en rubrik för barn där det beskrivs på vilket sätt barnens behov ska synliggöras och hur ansvarsfördelningen ser ut.
- I LÖKEN kan ansvarsfördelningen förtydligas vad gäller det sociala stödet till nyanlända.
- En introduktionsstödjare som är en tjänst som delas mellan Arbetsförmedlingen och kommunen kan vara ett stort socialt stöd till samtliga nyanlända i kommunen.
- Utifrån Skolverkets krav på kartläggning från 2016 behöver kommuner utveckla ett system för hur inskrivningen till skolan ska fungera.
- Det har visat sig att det finns många positiva aspekter när det finns en länk mellan föräldrar och förskola/skola som kan underlätta barnfamiljernas och personalens samarbete och på så sätt uppmärksamma och stödja vid behov.
- Kommunikationen och informationen till nyanlända kan bli tydligare och anpassas så att samtliga kan ta del av det.
- Vid en familjeåterförening för ensamkommande barn kan ett initialt stöd till familjen vara ett mycket effektivt sätt att underlätta deras etablering.

Ovanstående förslag kan via projektform undersökas vidare och på sikt implementeras i kommunernas verksamheter utan eller tillsammans med Arbetsförmedlingen.

## Källförteckning

Rapport 2015:2 ISSN 1654-1189, Aycan Celikaksoy och Eskil Wedensjö, De ensamkommande flyktingbarnen och den svenska arbetsmarknaden, 2015.

Arbetsförmedlingen, [www.arbetsformedlingen.se](http://www.arbetsformedlingen.se)

Sollentuna kommun, [www.sollentuna.se](http://www.sollentuna.se)

Upplands Väsby kommun, [www.upplandsvasby.se](http://www.upplandsvasby.se)

Upplands Bro kommun, [www.upplands-bro.se](http://www.upplands-bro.se)

Norrtälje kommun, [www.norrtalje.se](http://www.norrtalje.se)

Växjö kommun, [www.vaxjo.se](http://www.vaxjo.se)

Umeå kommun, [www.umea.se](http://www.umea.se)



